

Kliment Štěpánek

VZPOMÍNKY  
NA POSLEDNÍ LÉTA  
JAROSLAVA  
HAŠKA

1960

---

Krajské nakladatelství

Havlíčkův Brod



Mám-li napsat své vzpomínky na Jaroslava Haška, autora mnoha set humoristických povídek a slavného románu „Dobrý voják Švejk za světové války“, mohu tak učinit jen za několik jeho posledních let, které Hašek strávil po prvé světové válce v Lipnici nad Sázavou.

Na této Lipnici, po svém návratu z Ruska, dožil Jaroslav Hašek zbytek svého života.

Jen krátce se zmíním o prostředí, ve kterém Hašek žil a ve kterém našel tak velké zalíbení. Lipnice nad Sázavou leží v okrese Havlíčkův Brod. Je to horské městečko s krásným lesnatým okolím a zříceninou kdysi slavného a mohutného hradu vévodí do daleka. — Kromě kamenického průmyslu, který dával jen tvrdou obživu, a trochy chudých políček, nebylo tu jiného výdělku. Kdysi slavná a mocná Lipnice, povýšená již za Karla IV. na město, má dnes jen tu svou krásu a historii. A malířel!

Jeden z nich, Jaroslav Panuška, žil a maloval v okolí Lipnice již celá desetiletí. Pamatují se, jak dávno před první světovou válkou tu maloval svá

rozměrná plátna. Často se pak na Lipnici vracel, až konečně se v blízkém Kochanově usadil nadobro. Jeho dva syny, rovněž akademické malíře, upoutala k sobě Lipnice právě tak, jako jejich otce.

Mistr Panuška „zavinil“, že na Lipnici přesídlil i Jaroslav Hašek.

Seděl v létě 1921 v hostinci „U české koruny“ a vykládal rozmarné Haškovy příhody. Pak si vzpomněl, že už to není s Haškem v Praze k vydržení, vůbec prý nepracuje, takže by bylo nejlépe dostat ho z Prahy. A Lipnice prý by se k tomu nejlépe hodila.

My, kteří jsme neslyšeli na vlastní uši, že Panuška přiveze Haška, dozvěděli jsme se o tom hodně zkomoleně. Místo Haška očekávali jsme Karla Hašlera a těšili jsme se, jak nám Hašler něco zazpívá a jak bude na Lipnici veselo.

Omyl se brzkým Haškovým příjezdem vysvětlil k velikému zármutku mnohých, poněvadž Hašek zpěvák nebyl a jediná jeho písnička byla vojácká: „Župaj, župaj, župajdá . . .“

Melodii k této písni zpíval, jak se to kdy dalo, vždy však bylo na první pohled patrné, že Hašek hudební sluch nemá.

Ubytoval se v hostinci „U Invalidů“ nebo „U Lexy“, nebo — jak se ještě jinak říkalo — „U české koruny“, a byl tam spokojen. Nikam několik prvních dnů nevyšel. A když Mistr Panuška odjížděl do Prahy a loučil se onoho léta nadobro již s Lipnicí, Hašek s ním neodjel.

A s Lipnicí se již Hašek nerozešel. Za krátký čas

musela přijet za ním „kněžka Šura“ (Alexandra Lvova), asi dvakrát nebo třikrát si zajel na pár dní do Prahy, brzy se však zas natrvalo vrátil na objevenou Lipnici.

Haška jsem poznal poprvé jednou odpoledne. Potkali jsme se na náměstí. Vzbudil mou pozornost nejen jako neznámý člověk, ale i svým vzhledem, svým dosti nedbalým oblekem. Vidím, jak proti mně jde mírně otlý člověk, bez límce, v silně obnošených šatech, s opalkem cigarety v ústech. Zdaleka se na mne usmíval a hlavou bodře kynul na pozdrav.

Minuli jsme se tehdy bez řeči, ale už o několik kroků dál jsem se dozvěděl, kdo to je.

Na Lipnici se Hašek rychle aklimatizoval. S hosty od Invalidů byl hned nejlepší kamarád, chodil často od jednoho ke druhému na zabijačky a pověst, jaký je znamenitý společník, se brzy potvrdila.

Zabijačky u známých od Invalidů vedl brzy sám v evidenci. Posílal svým známým oběžníky, ve kterých oznamoval humorným způsobem, kdy a u koho se bude zabijačka odbývat a zval k účasti na ní. Úspěch býval vždy úplný, škoda jen, že se některý z jeho oběžníků nezachoval.

Z Prahy přijeli brzy za ním akademický malíř Christov (Bulhar) a tehdejší ředitel pražského divadélka „Adrie“ Longen se svou chotí Xenou. — Christov obíhal kolem Lipnice tvořil podzimní ná-

lady a Longen s Haškem upravovali Švejka pro divadlo.

Tehdy pracoval Hašek dosti pilně a společně s Longenem mimo Švejka stvořili veselohru „Ministr a jeho dítě“, která však se do „Adrie“ nedostala, cen-zura ji nepustila.

U Invalidů bylo plno plakátů, mezi nimi také ohromný plakát na veselohru „Ministr a jeho dítě“. Hašek pod ním seděl, usmíval se, ale „Ministr a jeho dítě“ nebyl ještě ani z polovice hotov. Tato veselohra byla dokončena dva dni před plakátováním termínem.

Rukopis veselohry odváželi členové „Adrie“ o jedné hodině v noci. Doprovázel jsem je na nádraží do Světlé nad Sázavou. Cestu hlubokými lesy neznali, zvláště za tmavé noci, a do rána se zdržovat nemohli.

Longen se svou chotí Xenou pobýli na Lipnici u Haška několik měsíců, trávili zde veselé vánoce a ještě veselejšího Silvestra.

První dobu na Lipnici chodil Hašek podivně oblečen. Na hlavě míval vysokou huňatou ruskou čepici, pak hodně ošumělý „kaiserrock“ s hedvábným lesklým límcem a s roztrženým loktem, jakési staré tmavé kalhoty a vysoké boty — ruské válenky.

Takto oblečeného jsme ho viděli i na koncertě houslového virtuóza Voldána.

Když už Hašek později nějakou tu korunu měl, zajel si jednou s paní Šurou do Prahy a vrátil se v nových modrých šatech, v šedém klobouku a

v hnědých polobotkách. Také hůlku se stříbrným knoflíkem si přivezl. Tím jeho zevnějšek velmi získal.

Na Lipnici si pořídil jen jedny šaty, ale mnoho jich neužil. Koupil od místního obchodníka na dva obleky modrého „listru“. Z jedné poloviny si dal ušít oblek a druhou daroval mně. Listr se na nás blýskal, ale ne dlouho. Stará, přes válku proležená látka se hlavně na silném Haškovi brzy rozsykala a bylo po blýskavé eleganci.

Jednou byla moje matka na nákupu u souseda — obchodníka, který u nás měl pověst výborného výrobce likérů. Kupovala jakousi maličkost a viděla, jak u sousedního „pultu“ si přihýbá jakýsi tulák s Haškem, kterého matka ještě neznala a který jí na první pohled připadal jako slušný člověk. V malé chvíli, než byla obsloužena, zpozorovala, jak oba do sebe obrátili několik „panáků“. Nedalo jí to a začala Haška přemlouvat, aby pití nechal. Přiznám se, že to maminka nedělala z nějaké útrpnosti. Napadlo jí, že ti dva brzy budou mít dost. Náš tatínek byl v Lipnici městským strážníkem; bylo mu tenkrát již přes 70 let a měl za sebou plných 42 let služby a na úřední zakročení proti opilým výtržníkům by už proto mnoho sil neměl.

Hašek přijímal matčiny domluvy velmi zkroutěně, přikyvoval jí a po každém napomenutí opakoval svému kumpánu, že pítí škodí. Ale pokaždé dal jemu i sobě nalít znovu. Maminka však naléhala na něho tím více, a tu se Hašek dopálil, začal jí

odsekávat a nakonec ji „vyprovodil“ z krámu. Za chvíli se však dozvěděl, kdo ta paní je; v tu chvíli nechal pít i kamaráda a šel se mamince omluvit. Že prý si to se ženou „policajta“ nesmí rozházet.

Hašek udělal jednou těžkou hlavu místnímu panu poštmistroví. Napsal do Vilímkova humoristického kalendáře povídku, v níž vylíčil námahu a těžkosti přednosty malého poštovního úřadu s vyplacením peněžní poukázky ubohému spisovateli, který netrpělivě čeká na svůj honorář. Humoreska byla psána živě, líčila, jak pan poštministr vyplácí peněžní zásilku po splátkách, poněvadž smí mít v pokladně podle předpisu jen nepatrnou částku a zrovna po několik dní žádný příjem neměl.

Tato povídka se stala předmětem úředního jednání. Všimlo si jí ředitelství pošt a telegrafů v Hradci Králové a zaslalo panu poštmistroví na Lipnici (přestože v povídce nebylo udáno místo poštovního úřadu) spis, ve kterém se dožadovalo sdělení, zda se zakládá na pravdě to, co je v humoresce napsáno. Stal-li se takový případ panu spisovateli Haškovi, dostal pan poštministr příkaz, aby se Haškovi omluvil a ujistil ho, že se to nebude vícekrát opakovat.

Pan poštministr nařízení vyhověl a Hašek měl radost, že se mu zas jedna „psina“ povedla.

Jednoho dne hrál před farou flašinetář. Hrál a hrál, hospodyně mu dala almužnu, ale flašinetář hrál pořád. Kdekdo z fary, každý posílal flašine-

táře o dům dál, ale flašinetář hrál a hrál a tajemně mlčel. Teprve po dlouhém přemlouvání konečně prozradil, že dostal od jednoho pána „pětku“, aby hrál před farou celou hodinu.

Byl to arci Hašek, který mu tu „pětku“ dal.

Na štěstí byli Hašek a pan farář dobří známí, skončilo to tedy vesele.

Jiný den zas Hašek viděl, jak táhnou dva sousedé pilu—cirkulárku po náměstí do kopce a silně se potí. Rozběhl se k nim a nedbaje jejich zdráhání odvedl je do krámu, tam, kde měli tu dobrou kofalku, vnutil do nich pár „štamprlat“ a pak jim sám pomohl cirkulárku vytáhnout na nejvyšší bod náměstí.

Brzy po Haškově příjezdu na Lipnici jsem se dozvěděl, že Hašek poněkud postonává, ke všemu si opařil ruku, a hledá nějakého písaře. Byl jsem tehdy doma u rodičů a bylo mi velice vhod, když jsem dostal vzkaz od hostinského Invalida, že mne chce Hašek přijmout do služby, abych ještě ten den přišel Haškovi ukázat, co umím.

Přesně ve tři hodiny odpoledne, podle Haškova přání, jsem ho navštívil. Bydlel dosud u Invalidů. V prvním poschodí měl malý pokoj s kachlovým sporákem a s umyvadlem, stolem, dvěma židlemi, dvěma postelemi a stolkem. Pokoj byl rozdělen květovanou španělskou stěnou na dvě polovice. Prvá polovice, ode dveří, byla kuchyní, druhá pracovní a ložnicí. Na stole leželo několik knih, sklenička a šálek od čaje. Na zdi visela zvětšená foto-

